

FİLİZ KİTABEVİ

Prof. Dr.
M.Kemal OĞUZMAN

Prof. Dr.
Özer SELİÇİ

Prof. Dr.
Saibe OKTAY-ÖZDEMİR

KİŞİLER HUKUKU

(Gerçek ve Tüzel Kişiler)

Gözden Geçirilmiş ve Eklemeler Yapılmış

23. Bası

FİLİZ KİTABEVİ
İSTANBUL

2024

ARALIK 2024

ISBN: 978-625-6134-53-9

BASKI - CİLT

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.
Matbaacı Sertifika Numarası: 77398

YAYINLAYAN

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.
Cemal Yener Tosyalı Cad. No: 57/A (113)
Vefa-Fatih/İSTANBUL
Tel: (212) 527 0 718
(850)441 0 359
Faks: (212) 519 20 71

www.filizkitabevi.com

bilgi@filizkitabevi.com

Yayıncı Sertifika Numarası: 77398

Copyright© Bu kitabın Türkiye'deki yayın hakları Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım Petrol Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti.'ne aittir. Her hakkı saklıdır. Hiçbir bölümü ve paragrafı kısmen veya tamamen ya da özet halinde, fotokopi, faksimile veya başka herhangi bir şekilde çoğaltılamaz, dağıtılamaz. Normal ölçüyü aşan iktibaslar yapılamaz. Normal ve kanunî iktibaslarda kaynak gösterilmesi zorunludur.

YİRMİ ÜÇÜNCÜ BASIYA ÖNSÖZ

Kitabımızın 2024 Ocak ayında yaptığımız basısı hızlıca tükendiği için aynı yıl tekrar yaptığımız bu basıyı mevzuat değişikliği yönünden güncelleyerek yapıyoruz. Kitaba çok sayıda olan Anayasa Mahkemesi kararları ve güncel Yargıtay kararları işlenmiştir. Her basıda olduğu gibi belli ölçüde öğretilerdeki gelişmelere de yer verilmiştir.

Mevzuat ve kararlara ulaşmamda yardımları olan kürsümüzün genç Araştırma Görevlisi üyeleri Yasemin Yalçın'a ve Gözde Beytorun'a içtenlikle teşekkür ediyorum.

Kitabın yeni basıya hazırlanmasını sağlayan Sn. Gülgonca Çarpık ve baskıyı gerçekleştiren Filiz Kitabevi sahibi Sn. Oğuzhan Oruç'a teşekkürlerimi sunuyorum.

Prof. Dr. Saibe Oktay-Özdemir

30 Ekim 2024- Beyazıt

YIRMİ İKİNCİ BASIYA ÖNSÖZ

Kitabımız bu basıda da mevzuat yönünden güncellenmiş ve özellikle Anayasa Mahkemesi kararlarının yarattığı gelişmelere yer verilmiştir. Ayrıca her basıda olduğu gibi belli ölçüde doktrindeki gelişmelere yer verilmiştir.

Yeni bası için yaptığım çalışmalara yardım eden Doç. Dr. Barış Demirsatan'a ayrıca teşekkür ediyorum.

Kitabın yeni basıya hazırlanmasını sağlayan Sn. Gülgonca Çarpık ve baskıyı gerçekleştiren Filiz Kitabevi sahibi Sn. Oğuzhan Oruç'a teşekkürlerimi sunuyorum.

Prof. Dr. Saibe Oktay-Özdemir

20 Kasım 2023 Beyazıt

YİRMİ BİRİNCİ BASIYA ÖNSÖZ

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi 1. Sınıf tek numaralı öğrenciler ve ikinci öğretim öğrencileri ile dört yıllık eğitime başladığımız döneme denk gelen bu yeni basının öncelikle onlara yararlı olmasını diliyorum. Kitabımız bu basıda da mevzuat yönünden güncellenmiş ve güncel Yargıtay kararlarına yer verilmiştir. Ayrıca her basıda olduğu gibi belli ölçüde doktrindeki gelişmelere yer verilmiştir.

Yeni basıma hazırlık çalışmaları ve tashihlerin yapılmasında emekleri olan kürsümüzün genç Araştırma Görevlisi üyeleri Yasemin Yalçın'a, Batuhan Akkuş'a ve Gözde Beytorun'a içtenlikle teşekkür ediyorum. Her kitap çalışmasında olduğu gibi bu basıda da gönüllü yardımcım olan genç meslektaşım Doç. Dr. Barış Demirsatan'a ayrıca teşekkür ediyorum.

Kitabın baskıya hazırlanmasında emekleri geçen ve baskıyı gerçekleştiren Filiz Kitapevi sahibi Sn. Oğuzhan Oruç ile Sn. Zeynep Oruç Tatlı'ya da teşekkürlerimi sunuyorum.

Prof. Dr. Saibe Oktay-Özdemir

30 Eylül 2022 Beyazıt

YIRMİNCİ BASIYA ÖNSÖZ

Kitabımızın 2019 yılında güncel gelişmeler eklenerek yapılan 18. basısından sonra, bu basıda iki yıl içindeki mevzuatta yapılmış olan değişiklikler ile önemli bulunan yargı kararları ve doktrindeki gelişmeler işlenmiştir. En önemli mevzaut değişikliği olan Nüfus Hizmetleri Kanunundaki değişiklikler ve önceki yönetmeliğin iptali ile çıkarılan yeni yönetmeliğin gerektirdiği değişiklikler yapılmıştır.

Kitabın uygulamaya yardımcı olma yönü olsa da, öncelikle öğrenci kitabı olması, eklemelerin sınırlı tutulmasını gerektirdiğinden dipnotlara yoğun ekleme yapılarak güncelleme yoluna gidilmiştir. Amacımız özellikle hukuk eğitimine yeni başlayan öğrencilerimize, Kişiler Hukuku temel kavramlarının, eleştirel düşünce yapısının ve insan onurunun korunmasının önemini anlamalarında ve bu temel ilkeleri özel ve meslek hayatları boyunca korumalarında yol gösterici olmaktır.

Yeni basıma hazırlık çalışmaları ve tashihlerin yapılmasında emek gösteren kürsümüzün genç Araştırma Görevlisi üyeleri Yasemin Yalçın'a ve Gözde Beytorun'a içtenlikle teşekkür ediyorum.

Kitabın baskıya hazırlanmasında emekleri geçen ve baskıyı gerçekleştiren Filiz Kitapevi sahibi Sn. Oğuzhan Oruç ile Sn. Zeynep Oruç Tatlı'ya da teşekkürlerimi sunuyorum.

Prof. Dr. Saibe Oktay-Özdemir

Göktürk, 19 Eylül 2021

ON DÖRDÜNCÜ BASIYA ÖNSÖZ

Kitabımızın bu basısı maalesef Değerli Hocam Prof. Dr. Özer Seliçi'nin kaybından sonra yapıldığından, hüznün dolu bir sürecin sonunda gerçekleştirilebilmektedir. Sevgili Hocam, Prof. Dr. Kemal Oğuzman Hocamızın erken kaybından sonra, 1998 yılında, Kişiler Hukuku kitabına benim de katılmamı istediğinde büyük onur duyarak başladığım ve daha sonra Eşya Hukuku kitabı da eklenerek bu yıla kadar birlikte sürdürdüğümüz çalışmanın daha uzun süre devam etmesini isterdim. Yetişmesine katkıda bulunduğu herkeste, gerek eserleri gerekse bilimsel görüşleri ve kişiliğiyle derin izler bırakmış olan Sevgili Hocamızın boşluğunu doldurmak mümkün değil. Ancak önce öğrencisi, sonra asistanı olarak kesintiye uğramaksızın bu yıla kadar devam eden birlikte çalışmamızda, her zaman örnek aldığım ve takip etmeye çalıştığım bilimsel bakış açısı ve çalışmalarında gösterdiği özeni kitapların devam eden basılarında elbette ki korumaya çalışacağım. Kendisinin kitaplara girmesi gereken yenilikleri nasıl sorguladığını, bağlantıları nasıl kurduğunu hep hayranlıkla izledim.

Bu basıda da her zaman olduğu gibi, kitabın önceki basısından sonra çıkan önemli Yargıtay kararları dikkate alınmış, dipnotlarda uygulamanın ortaya koyduğu esas veya farklılıklara geniş şekilde yer verilmiştir. Yine, doktrindeki gelişmeler de mümkün olduğu oranda kitaba aktarılmaya çalışılmıştır. Kişilik haklarının korunması, önemine binaen bu basıda en çok geliştirdiğimiz bölüm olmuştur.

Kitabın on dördüncü basısı, güncel İsviçre Medeni Kanununu “kaynak kanun” olmaktan uzaklaştıracak yoğunlukta yapılmış olan kanun değişikliklerinin yürürlüğe girdiği zamanda olduğundan bu değişikliklere ilgili yerlerde işaret edilmiştir. İsviçre’de 2008 yılında çıkarılan ve 2013 yılında yürürlüğe giren ve Medeni Kanunun temel bölümü olan Kişiler Hukuku alanında oldukça yoğun olan değişiklikleri belirterek gerek öğrencilerimize gerekse kitaptan faydalanan hukukçulara bu konulardaki değişimi göstermeye çalıştık. Konu ülkemiz açısından ise daha farklı bir boyut arz etmektedir. Ana

kanunların önemli bir hazırlık süresi de tanınmadan madde numaraları da değiştirilerek yeniden düzenlenerek çıkarılması bir yana, çıkarılan kanunların da bir iki ayda tekrar değişikliğe uğraması, çoğu kez yüzlerce maddeye ulaşan “torba kanunlar” ya da bir kaç maddelik değişiklik kanunları ile çok sayıda kanunda değişiklik yapılmasının oldukça sık yaşanan bir olgu olması, her hukuki metnin baştan sona izlenerek değişikliklerin ilgili yerlere işlenmesini gerektirmektedir.

Kitabın hukuk eğitimine yeni başlayan öğrencilerimize temel kavramları yerleştirmek ve hukuki düşünce tarzını oluşturmakta, başvuru kaynağı olarak yararlanacak hukukçulara da aranan cevapları bulmakta yararlı olması temel isteğimizdir.

Yeni basıma hazırlık çalışmalarında katkısı olan kürsümüzün genç mensubu Araş. Gör. Barış Demirsatan’a teşekkür ediyoruz.

Kitabın baskıya hazırlanmasında emekleri geçen ve baskıyı gerçekleştiren Filiz Kitapevi sahibi Sn. Oğuzhan Oruç ile Sn. Zeynep Oruç’a da teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Prof. Dr. Saibe Oktay-Özdemir

Göktürk, 1 Ekim 2014

ONİKİNCİ BASIYA ÖNSÖZ

Kitabımızın 12. Basısında 2012 yılında yürürlüğe giren Türk Borçlar Kanunu, Türk Ticaret Kanunu ve Hukuk Muhakemeleri Kanununun gerektirdiği değişiklikler yapılmıştır. Ayrıca Kişiler Hukukunu ilgilendiren mevzuat tara-narak ilgili değişiklikler işlenmiş konu ile ilgili Anayasa Mahkemesinin iptal kararlarına da ilgili yerlerde işaret edilmiştir.

Her zaman olduğu gibi kitabın önceki basısından sonra çıkan önemli Yar-gıtay kararları ve Federal Mahkeme kararları dikkate alınmıştır. Türk ve İs-viçre doktrinindeki gelişmeler de mümkün olduğu oranda kitaba aktarılmaya çalışılmıştır.

Yeni basıma hazırlık çalışmalarında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakül-tesi 3. sınıf öğrencilerinden müteşekkil gönüllü çalışma grubunun da emeği geçmiştir. Sevgili öğrencilerimize teşekkür ediyoruz. Ayrıca bu basının oluş-masında ciddi ve titiz bir çalışma yapan Araş. Gör. Semra Karabacak'a te-şekkür ederiz.

Kitabın baskıya hazırlanmasında emeği geçen Filiz Kitabevi sahibi Sn. Oğuzhan Oruç ile Zeynep Oruç'a teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Prof.Dr. Özer Seliçi

Beykoz, 12 Kasım 2012

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ

	Sayfa
1. Kişiler Hukukunun Anlamı ve Yeri.....	1
2. Kişi ve Kişilik Kavramı	1
a) Kişi	1
b) Kişilik	3
3. Kişiler Hukukuna İlişkin Mevzuat.....	3
4. Kişiler Hukukuna İlişkin Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararları.....	5
5. Kişiler Hukukuna Hâkim Olan Genel İlkeler	6
a) Eşitlik ilkesi	6
b) Özgürlük ilkesi	7
c) Kişiyi saygı ve kişiliğin korunması ilkesi	7

BÖLÜM I

GERÇEK KİŞİLER

Ş 1. KİŞİLİĞİN BAŞLANGICI VE SONA ERMESİ

I. KİŞİLİĞİN BAŞLANGICI.....	11
1. Kişiliğin kazanılma anı.....	11
a) Tam olarak doğmak:	11
b) Sağ olarak doğmak:	12
2. Ceninin Durumu	14
a) Döllenme anne karnında ise	14
b) Döllenme anne rahmi dışında ise	18
3. Henüz Ana Rahmine Düşmemiş Olanların Hukuki Durumu	21
II. KİŞİLİĞİN SONA ERMESİ	22
1. Ölüm	22
a) Biyolojik ölüm.....	22
b) Beyinsel ölüm.....	23
c) İsteğe bağlı olarak ölümün sağlanması mümkün müdür?	25
2. Ölümüne Bağlı Hukuki Sonuçlar	27
3. Cesedin Durumu	29
4. Ölüm Karinesi	31
a) Uygulanma esasları	32
b) Ölüm karinesinin sonuçları	33
5. Gaiplik Kararı	34
a) Genel olarak	34
aa) Gaiplik kararı isteyebilmek için gerekli şartlar	34
aaa) Ortadan kaybolma.....	34
bbb) Kaybolan kimsenin ölümü kuvvetli şekilde olası görünmelidir	35
ccc) Belirli süreler geçmiş olmalıdır	36

bb) Gaiplik kararı istemeye yetkili olanlar	37
cc) Gaiplik kararı vermeye görevli ve yetkili mahkeme	37
dd) Mahkemece uygulanacak usul	38
ee) Gaiplik kararı ve sonuçları	39
aaa) Miras Hukukuna ilişkin sonuçlar	40
bbb) Aile Hukukuna ilişkin sonuçlar	42
ff) Gaiplik kararının hükümsüzleşmesi	43
b) Özel olarak	43
III. SAĞLIĞIN VE ÖLÜMÜN İSPATI	44
1. Genel Kural	44
2. İspat Kuralları	44
a) Doğum ve ölümün ispatı	44
b) Kayıt bulunmadığı durumda ispat	45
c) Birlikte ölüm karinesi	45

§ 2. HAK EHLİYETİ

I. ANLAMI	47
II. HAK EHLİYETİNİN TEMEL İLKELERİ	47
III. HAK EHLİYETİNİN SINIRLANDIĞI HALLER	49
1. Yaş	49
2. Cinsiyet	50
3. Evlilik	51
4. Yabancılık	53
5. Ayırt Etme Gücüne (Temyiz Kudretine) Sahip Bulunmayanların Durumu	54
6. Akıl Hastalığı	55
7. Haysiyetsiz Hayat ve Mahkûmiyet	55
8. Yabancı Hukukun Uygulanması	55

§ 3. FİİL EHLİYETİ

I. KAVRAM	56
II. FİİL EHLİYETİNİN ÇEŞİTLİ GÖRÜNÜMLERİ	57
1. Hukuka Uygun Fiillerde Fiil Ehliyeti	58
a) Hukuki işlemlerde	58
b) Hukuki işlem benzerlerinde ve yöneltilmesi gerekli irade beyanlarına muhatap olma	58
c) Maddi fiiller	59
d) Usuli işlem ehliyeti	60
2. Hukuka Aykırı Fiiller Açısından Fiil Ehliyeti	60
III. TAM FİİL EHLİYETİ İÇİN GEREKLİ ŞARTLAR	60
1. Ayırt Etme Gücü (Temyiz Kudreti)	61
a) Kavram	61
b) Akla uygun biçimde davranabilme yeteneği	62
c) Akla uygun biçimde davranmayı engelleyen sebepler	64
aa) Yaş küçüklüğü	65
bb) Akıl hastalığı	65
cc) Akıl zayıflığı	66

dd) Sarhoşluk	67
ee) Benzer sebepler	67
d) Ayırt etme gücünün göreceliliği	68
e) İspat yükü	71
2. Ergin Olmak	74
a) Normal erginlik	75
b) Evlenme sonucu ergin olma	75
c) Mahkeme kararı ile ergin kılınma (yargısal-kazaî rüşd)	77
aa) Aranılan şartlar	78
aaa) On beş yaşın tamamlanmış olması	78
bbb) Küçüğün isteğinin bulunması	78
ccc) Küçük velâyet altında ise, velisinin rızasının alınmış olması	79
ddd) Çocuk vesayet altında ise vesayet ve denetim makamının izninin alınmış olması	80
eee) Erginlik kararının küçüğün menfaatine uygun olması	80
bb) Karar ve etkisi	80
3. Kısıtlı Olmamak	81
a) Kısıtlama sebepleri	82
aa) Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı	83
bb) Savurganlık, alkol veya uyuşturucu bağımlılığı, kötü yaşama tarzı, kötü yönetim	84
cc) Bir yıl veya daha uzun süreli hapis cezasına mahkûmiyet	85
dd) İlgilinin talebi	85
b) Kısıtlamanın etkisi	86
c) Danışman atanması	86
IV. TAM EHLİYET ŞARTLARINDAKİ EKSİKLİKLERİN ETKİSİ	87
1. Ayırt Etme Gücünün Bulunmaması	87
2. Ergin Olmamak	88
3. Kısıtlı Olmak	88
4. Kendisine Danışman Atananlar	89
V. EHLİYET AÇISINDAN KİŞİLERİN SINIFLANDIRILMASI	90
1. Tam Ehliyetliler	90
2. Tam Ehliyetsizler	90
a) Genel olarak	90
b) İşlem ehliyeti açısından tam ehliyetsizlerin durumu	91
aa) Tam ehliyetsizin işlemlerinin hükümsüzlüğü kuralı	91
bb) Kesin hükümsüzlük kuralının istisnaları	95
aaa) İradeden bağımsız doğan hukuki sonuçlar	95
bbb) Ayırt etme gücünden yoksun olan kimsenin yaptığı evlilik	96
ccc) Ayırt etme gücüne sahip olmayan kimsenin ölüme bağlı tasarrufları	96
ddd) Hükümsüzlüğün örtülü boşluk oluşturması veya hükümsüzlüğü ileri sürmenin hakkın kötüye kullanılması teşkil etmesi	96
eee) Geçersiz hizmet sözleşmesinin tarafı olması	97
c) Tam ehliyetsizin temsil edilmesi	98
aaa) Genel olarak	98
bbb) Kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar	98
dd) Sorumluluk ehliyeti açısından tam ehliyetsizlerin hukuki durumu	101

aaa) Genel olarak.....	101
bbb) Hakkaniyet sorumluluğu.....	101
ccc) Geçici olarak ayırt etme gücünü kaybedenlerin durumu.....	102
ddd) Borca aykırı davranışlar.....	103
3. Sınırlı Ehliyetsizler	104
a) Genel olarak	104
b) Hukuki işlem ehliyeti açısından sınırlı ehliyetsizlerin durumu.....	105
aa) Yasal temsilcinin rızasına bağlı işlemler	105
aaa) Genel olarak.....	105
bbb) Rızanın kim tarafından verileceği.....	108
ccc) Rızanın verilme zamanı, şekli ve kapsamı	109
ddd) Rızanın hükmü.....	112
eee) Sınırlı ehliyetsizin kendisini tam ehliyetli gibi göstermesi	113
bb) Sınırlı ehliyetsizlerin, yasal temsilcinin rızasına bağlı olmadan yapabileceği işlemler	114
aaa) Şahsen kullanılacak haklar	114
bbb) Karşılıksız kazanımlar	117
ccc) Sınırlı ehliyetsizin temsilci olabilmesi	118
ddd) Ehliyetin genişlediği durumlar	119
cc) Sınırlı ehliyetsizlerin hiç yapamayacakları işlemler.....	120
dd) Sınırlı ehliyetsizlerin temsil edilmesi	120
b) Sınırlı ehliyetsizlerin hukuka aykırı fiillerinden sorumluluğu	121
4. Sınırlı Ehliyetliler	121

§ 4. KİŞİSEL DURUM

I. GENEL BAKIŞ	124
II. KİŞİNİN ADI.....	125
1. Genel Bilgiler	125
2. Adın Çeşitleri	126
a) Soyadı.....	126
b) Öz ad	127
c) Müstear ad (takma ad, mahlâs, pseudonyme)	127
d) Lakap.....	128
e) Ticaret unvanı.....	128
f) Diğer meslek, soyluluk işareti vb. unvanlar	128
g) İnternet ortamında kullanılan adlar	129
3. Adın Kazanılması.....	129
a) Soyadının kazanılması.....	129
aa) Soybağı yoluyla	130
aaa) Evlilik içi doğan çocuk	130
bbb) Evlilik dışı doğan çocuk	130
ccc) Boşanan anne küçük çocuğunun soyadını değiştirebilir mi?	132
bb) Evlenme yoluyla.....	134
aaa) MK m. 187 ve yargı kararları	134
bbb) Boşanan eşin soyadı.....	137
cc) Evlat edinilme yoluyla.....	138
dd) İdari karar ile	138
ee) Soyadı seçme yoluyla.....	139

b) Öz adın kazanılması	139
aa) Evlilik içi çocuk.....	139
bb) Evlilik dışı doğan çocuk	140
cc) Ana-babası bilinmeyen çocuklar	140
c) Müstear adın kazanılması.....	140
d) Lakabın kazanılması.....	141
4. Adın Değiştirilmesi	141
a) Adın değişmezliği kuralı	141
b) Ad değişikliğini haklı kılan sebepler.....	142
aa) Ad ve soyadının değiştirilmesi	142
bb) Küçük çocuğun soyadının değiştirilmesi.....	145
cc) Anne baba adının değiştirilmesi	146
c) Usul	147
d) Adın değiştirilmesine itiraz	150
e) Adın değiştirilmesinin sonuçları	150
5. Ad Üzerindeki Hakkın Korunması	150
a) Adın kullanılmasının çekişmeye yol açması halinde koruma	151
b) Adın haksız kullanılması halinde koruma	151
c) Kişiliği koruyan davalardan yararlanma	152
III. HİSİMLİK	152
1. Kavram	152
2. Kan Hısımlığı	153
a) Anlamı	153
aa) Üstsoy-altsoy hısımlığı.....	153
bb) Yansoy hısımlığı.....	154
b) Hısımlık derecesi.....	154
c) Kan hısımlığına bağlanan hukuki sonuçlar	154
aa) Evlenme yasağı.....	155
bb) Dernekte oy kullanma yasağı	155
cc) Vasi olmada	155
dd) Mirasçılık.....	155
ee) Nafaka ödeme yükümlülüğü.....	155
ff) Tanıklıktan kaçınma	156
gg) Hâkimin davaya bakma yasağı ve davaya bakmaktan kaçınabilmesi	156
3. Kayın Hısımlığı.....	156
a) Anlamı	156
b) Kayın hısımlığının derecesi.....	157
c) Kayın hısımlığının hukuki sonuçları	157
4. Evlat Edinmeden Doğan Hısımlık.....	157
IV. YERLEŞİM YERİ	158
1. Kavram ve Önemi	158
2. Yerleşim Yerinin Gerekliliği İlkesi ve Yerleşim Yerinin Çeşitleri.....	159
a) İsteğe bağlı yerleşim yeri	160
aa) Oturulan yer.....	160
bb) Oturulan yerde sürekli kalma-yerleşme-niyeti	161
b) İtibari yerleşim yeri	165
c) Yasal yerleşim yeri	165

aa) Velayet altındaki çocuklar	166
bb) Vesayet altındaki kimseler	167
3. Yerleşim Yeri Adresi	168
4. Yerleşim Yerinin Tekliği İlkesi	169
V. KİŞİSEL DURUM SİCİLLERİ	170
1. Anlamı ve Düzenleniş Tarzı	170
2. Nüfus Hizmetleri Teşkilatı	171
3. Nüfus Kütükleri ve Tutulması	171
a) Aile kütüğü	172
b) Özel kütükler	173
aa) Doğum kütüğü	173
bb) Ölüm kütüğü	173
cc) Evlenme kütüğü	174
dd) Boşanma kütüğü	174
ee) Kayıt düzeltmeleri kütüğü	174
ff) Diğer kişisel durum değişiklikleri kütüğü	174
gg) Yabancılar kütüğü	175
4. Sicili Tamamlayıcı Kayıtlar ile Kişisel Durum Değişikliklerinin Kütüğe İşlenmesi	175
5. Kütükteki Yanlışın Düzeltilmesi	175
6. Nüfus Kütüklerine İlişkin İlkeler	179
a) Sicil kayıtlarının bütünlüğü ilkesi	179
b) Kamuya kapalılık (gizlilik) ilkesi	180
c) Nüfus kayıtlarının ispat gücü	181
7. Kişisel Durum Kütüklerini Tutan Memurların Sorumluluğu	181

§ 5. KİŞİLİĞİN KORUNMASI

I. GENEL OLARAK KİŞİLİK VE KİŞİLİĞİN KORUNMASI	183
II. KİŞİLİK HAKLARININ NİTELİKLERİ	186
III. KİŞİLİK HAKKININ KAPSAMI	188
1. Genel Olarak	188
2. Kişilik Hakkının Konusu Olan Değerler	190
a) Ad	190
b) Hayat, sağlık ve vücut tamlığı	191
aa) Tıbbi müdahaleler	195
bb) Organ ve doku nakli	197
cc) Cinsel faaliyete ilişkin müdahaleler	200
aaa) Üreme faaliyetleri	200
bbb) Cinsiyet değişikliği	202
c) Faaliyet ve yaşamını düzenleme özgürlüğü	205
d) Haysiyet ve onur	207
e) Resim ve ses	215
f) Kişinin sırları	219
g) Özel hayat	220
IV. KİŞİLİĞİN KORUNMASI YOLLARI	227
1. Kişiliğin Hukuki İşleme Saldırısı Karşı Korunması	228

a) MK m. 23'ün kapsamı.....	228
b) MK m. 23 hükmünün uygulanma alanı.....	232
aa) MK m. 23/f. 1 ve 23/f. 3.....	232
bb) MK m. 23/f. 2.....	233
aaa) Genel olarak.....	233
bbb) Ekonomik özgürlüğe ilişkin kişilik hakkının MK m 23/f. 2 ile korunması	235
c) MK m. 23/f. 1 ve f. 2'ye aykırılığın yaptırımı	239
2. Kişiliğin Haksız Fiil Teşkil Eden Saldırlara Karşı Korunması	242
a) İlke	242
b) Hukuka aykırılık	243
c) Hukuka aykırılığı kaldıran sebepler	244
aa) Kişilik hakkı zedelenen kimsenin rızası (mağdurun rızası)	244
aaa) Genel olarak.....	244
bbb) Tıbbi müdahalelerde rıza (onay).....	246
ccc) Diğer haller	250
bb) Üstün nitelikte özel yarar.....	251
aaa) Mağdura ait üstün özel yarar	251
bbb) Üçüncü kişiye ait üstün özel yarar.....	254
ccc) Faile ilişkin üstün özel yarar	254
cc) Üstün nitelikte kamu yararı	255
dd) Kanunun verdiği yetki	274
aaa) Genel olarak.....	274
bbb) Dilekçe hakkının ya da hak arama yetkisinin kullanılması	274
ccc) TBMM üyelerinin dokunulmazlıkları	275
ddd) Meşru müdafaa	276
d) Kişilik haklarına saldırılan kişiye tanınan dava hakları	276
aa) Genel olarak.....	276
bb) Davacı ve davalı sıfatı	278
cc) Davalar	281
aaa) Saldırıya son verilmesi davası	281
bbb) Saldırı tehlikesinin önlenmesi davası	283
ccc) Saldırının hukuka aykırılığının tespiti davası	285
ddd) Maddi tazminat davası	289
eee) Manevi tazminat davası	290
fff) Saldırdan elde edilen kazancın verilmesi davası	297
dd) Kişilik hakkına hukuka aykırı saldırı sebebiyle açılacak dâvalarda yetkili mahkeme.....	298

BÖLÜM II TÜZEL KİŞİLER

§ 1. GİRİŞ

I. TÜZEL KİŞİ KAVRAMI.....	303
II. TÜZEL KİŞİLİK KAZANILMASININ KOŞULLARI.....	304
1. Örgütlenme Unsuru	304
2. Sürekli Amaç Unsuru	305
3. Bağımsızlığa Hukukî İmkân Verilmesi.....	305

III. TÜZEL KİŞİLİĞİN NİTELİĞİ	306
1. Farazi Kişilik Teorisi	307
2. Gerçek Kişilik Teorisi.....	307
3. Amaç (Gaye) Kişiliği Teorisi ve Soyutlama Teorisi	308
IV. TÜZEL KİŞİLERİN ÇEŞİTLERİ	309
1. Kamu Hukuku Tüzel Kişileri	310
2. Özel Hukuk Tüzel Kişileri	311
a) Kazanç paylaşmak amacı güden tüzel kişiler.....	311
b) Kazanç paylaşmak amacı gütmeyen tüzel kişiler.....	311
3. Kamu İktisadi Teşebbüsleri	312
V. TÜRK HUKUKUNDA TÜZEL KİŞİLERİN DÜZENLENİŞ TARZI.....	313
VI. TÜZEL KİŞİLERDE “ARADAN SIZMA” VEYA “PERDENİN KALDIRILMASI” TEORİSİ.....	315

§ 2. TÜZEL KİŞİLERE İLİŞKİN GENEL KURALLAR

I. TÜZEL KİŞİNİN KURULUŞU	318
1. Çeşitli Kuruluş Sistemleri	318
a) Serbest kuruluş sistemi.....	318
b) İzin sistemi	318
c) Tescil sistemi.....	319
2. Türkiye’de Yürürlükte Olan Sistem	319
II. TÜZEL KİŞİLERİN HAK EHLİYETİ	322
1. Sadece Gerçek Kişilere Özgü Olan Haklar	323
2. Sadece Tüzel Kişilere Özgü Olan Haklar.....	323
3. Hem Gerçek Kişilerin Hem Tüzel Kişilerin Yararlanacağı Haklar	324
a) Malvarlığı haklarında	325
aa) İntifa hakkı.....	325
bb) Oturma hakkı	326
cc) Mirasçı olma ve miras bırakma	326
dd) Alacak ve borç sahibi olma	326
b) Zilyetlik	326
c) Kişisel haller bakımından.....	327
aa) Ad	327
bb) Yerleşim yeri (ikametgâh)	327
cc) Uyrukluk.....	328
dd) Kişiliğin korunması	329
III. TÜZEL KİŞİLERİN FİİL EHLİYETİ.....	331
1. Genel Bakış	331
2. Tüzel Kişilerde Fiil Ehliyetinin Başlangıcı ve Fiil Ehliyetsizliği	332
3. Tüzel Kişilerin Organları.....	333
a) Organ kavramı.....	333
b) Organ, temsilci ve yardımcı kişi.....	335
c) Organ çeşitleri	337
aa) Karar organı - Yürütme organı	337
bb) Zorunlu organ - İhtiyarî organ	337

cc) İç organ - Dış organ	338
dd) Fert organ - Kurul organ	338
ee) Resmi organ -Fiili organ- Görünüşte (fonksiyonel) organ	338
4. Organın Fiilinin Tüzel Kişiyi İzafesi	339
a) Hukuki işlemler açısından	339
b) Hukuka aykırı fiiller açısından	341
aa) Organın borca aykırı davranışı	341
bb) Organın haksız fiili	342
IV. TÜZEL KİŞİLERİN SONA ERMESİ	345
1. Tasfiye	346
2. Tahsis (Özgüleme).....	348

§ 3. DERNEKLER

I. GİRİŞ	351
II. DERNEK KAVRAMI VE ÇEŞİTLERİ	354
1. Kavram	354
2. Çeşitleri	354
a) Ticari işletme işleten ve işletmeyen dernekler	355
b) Alelade dernekler - Kamuya yararlı dernekler	356
c) Dernekler-Üst kuruluş (Dernek birlikleri: federasyonlar, konfederasyonlar)	358
III. DERNEKLERDE ÜYE UNSURU	359
1. Dernek Üyeliği	359
2. Üyelik Şartları	361
a) Normal üyelik için aranan şartlar	361
aa) Kamu hizmeti görevlilerinin derneklere üye olmaları	362
bb) Çocuk derneklerine üyelik	362
cc) Yabancıların derneklere üye olmaları	363
dd) Tüzükte belirlenmiş olan şartlar	363
b) Kurucu üyelik için aranan şartlar	363
aa) Fiil ehliyetine sahip olmak	364
bb) Dernekler Kanunu m. 3/2’de sayılanlardan olmamak	364
cc) Çocuk derneklerinde	364
3. Üyelik Sıfatının Kazanılması	364
4. Üyelige Bağlı Hak ve Yükümlülükler	367
a) Üyelik hakları	367
aa) Katılma hakları	368
aaa) Oy hakkı	368
bbb) Genel kurulu toplantıya davet ettirme hakkı	369
ccc) Genel kurul toplantısında gündeme ek madde koydurma hakkı	370
bb) Yararlanma hakları	370
cc) Koruma hakları	371
aaa) Derneğin amacını koruma hakkı	371
bbb) Şikâyet hakkı	372
ccc) İstifa (dernekten çekilme) hakkı	372
ddd) İtiraz hakkı	372
b) Üyelik yükümlülükleri	377
aa) Sadakat yükümlülüğü	377

bb) Ödenti (aidat) ödeme borcu	378
cc) Derneğin amacına uygun davranmak	380
5. Üyelik Sıfatının Sona Ermesi	380
a) Üyelik sıfatının kendiliğinden sona ermesi	380
b) Üyenin dernekten çekilmesi (istifa)	381
c) Üyenin dernekten çıkarılması (ihraç)	382
aa) Çıkarma sebepleri	383
aaa) Çıkarma tüzükte düzenlenmişse	383
bbb) Çıkarma hakkında tüzükte hiçbir hüküm öngörülmemişse	384
bb) Dernekten çıkarılan üyenin itiraz hakkı	384
aaa) Çıkarma sebepleri tüzükte düzenlenmemişse	384
bbb) Çıkarma sebepleri veya çıkarma tüzükte düzenlenmişse	385
d) Üyelik sıfatının sona ermesinin sonuçları	386
IV. DERNEKTE AMAÇ (GAYE) UNSURU	387
1. Kavram	387
2. Amacın, Kanuna ve Ahlâka Aykırı Olmaması	388
a) Genel olarak	388
b) Çocuk dernekleri için sınırlandırılmış amaçlar	389
c) Amacın imkânsız olmaması	389
V. DERNEĞİN TÜZEL KİŞİLİĞİ	390
1. Derneğin Kuruluşu	390
a) Tüzüğün hazırlanması	390
aa) Tüzük kavramı	391
bb) Tüzüğün içeriği	391
b) Tüzüğün idareye verilmesi	392
c) Kurulmaları ve faaliyetleri izne bağlı dernekler	394
d) Kuruluşa etkili olmayan düzen hükümleri	394
aa) Kuruluş bildirisini ve tüzüğün incelenmesi	394
bb) İlk genel kurul toplantısı	395
cc) Dernek kütüğüne kayıt	395
2. Derneğin Organları	395
a) Genel kurul	396
aa) Genel kurulun toplanması	397
aaa) Olağan toplantı	397
bbb) Olağanüstü toplantı	397
bb) Çağrı usulü	399
cc) Toplantı yeter sayısı	399
dd) Toplantı yeri	400
ee) Toplantının yapılış usulü	400
ff) Gündem ve genel kurulun yetkileri	401
gg) Genel kurulda karar alınması	402
b) Yönetim kurulu	402
aa) Yönetim kurulunun oluşumu ve görevinin sona ermesi	402
bb) Yönetim kurulunun görev ve yetkileri	404
c) Denetim kurulu	405
3. Derneğin Faaliyeti	406
a) Faaliyeti kısıtlayıcı ve yasaklayıcı hükümler	406

b) Kolluk kuvvetlerinin dernek faaliyetlerine müdahale yetkisi	409
4. Derneğin Devlet Tarafından Denetlenmesi	410
5. Derneğin Sona Ermesi.....	411
a) Sona erme şekli	411
aa) Derneğin kendi kendini feshetmesi	411
bb) Derneğin kendiliğinden sona ermesi (infisah, kendiliğinden dağılmış sayılma).....	412
aaa) Derneğin aciz haline düşmesi	412
bbb) Yönetim kurulunun tüzüğe göre kurulmasına imkân kalmaması	413
ccc) Genel kurulun toplanması için gerekli yeter sayının bulunmaması yüzünden olağan genel kurul toplantısının üst üste iki defa yapılamaması	413
ddd) Derneğin amacının gerçekleşmesi veya gerçekleşmesinin imkansızlaşması veya şartların kaybolması.....	414
eee) İlk genel kurul toplantısının yapılmaması ve zorunlu organların kurulmaması	414
fff) Sürenin dolması	414
cc) Derneğin mahkeme kararı ile feshedilmesi	415
aaa) Derneğin amacının kanuna yahut ahlâka aykırı hale gelmesi (MK m. 89).....	415
bbb) Kurulustaki kanuna aykırılık ve eksikliklerin giderilmemesi.....	415
ccc) Suç sebebiyle derneğin kapatılması.....	417
b) Sona ermenin sonuçları	418

§ 4. VAKIF

I. GİRİŞ	420
II. VAKIF KAVRAMI	423
III. VAKFIN ÇEŞİTLERİ	424
1. Yeni Vakıflar	424
2. Kamuya Yararlı Vakıflar	425
3. Çalıştırılanlara ve İşçilere Yardım Vakıfları	428
a) İki taraflı (katılmalı), çalıştırılanlara ve işçilere yardım vakıfları	430
b) Tek taraflı, çalıştırılanlara ve işçilere yardım vakıfları	431
c) Ortak esaslar	431
4. Aile Vakıfları	431
5. Mazbut Vakıflar	432
6. Mülhak Vakıflar	433
7. Cemaat Vakıfları	434
8. Esnaf Vakıfları	436
IV. VAKIFTA MAL UNSURU	436
1. Tahsis Edilecek Malvarlığı Değerleri	436
2. Vakfedilen Malın Değiştirilmesi	439
V. MALIN USULÜNE GÖRE BELİRLİ VE SÜREKLİ BİR AMACA TAHSİSİ (VAKIF KURMA İŞLEMİ)	440
1. Amaç (Gaye)	441
a) Amaç kanuna, ahlâka ve milli menfaatlere aykırı olmamalıdır	444
b) Amaç imkânsız olmamalıdır	444

c) Amaç belirli olmalıdır	447
d) Amaç devamlı olmalıdır	448
2. Malvarlığının Tahsisi	449
3. Vakıf Kurma İşlemi	449
a) Vakıf kurma işleminin şekli	449
aa) Sağlıkta vakıf kurma	450
bb) Ölüme bağlı tasarrufla vakıf kurma	450
b) Vakıf kurma işleminde ehliyet	450
aa) Sağlıkta vakıf kurma	451
bb) Ölüme bağlı tasarrufla vakıf kurma	451
c) Vakıf kurma işleminin içeriği	452
d) Vakıf kurma işleminin geri alınması	454
e) Mirasçılarının ve alacaklılarının itiraz hakkı	455
VI. VAKIFTA TÜZEL KİŞİLİK UNSURU	456
1. Tüzel Kişiliğin Kazanılması	456
a) Tescil	456
b) Mahkeme siciline tescilin hukuki sonuçları	459
aa) Tüzel kişiliğin kazanılması	459
bb) Vakfın tahsis olunan malları ve hakları kazanması	460
2. Vakfın Yönetimi ve Örgütü	462
a) Genel olarak	462
b) Örgütün tamamlattırılması	464
c) Yönetimin değiştirilmesi	465
d) Yönetim organlarının görevleri	466
e) Vakıf yöneticilerinde aranan nitelikler ve yöneticilerin yönetimden uzaklaştırılmaları	469
f) Görevden alınmanın sonuçları	471
3. Vakıf Senedinin Değiştirilmesi	472
4. Vakıfların Uluslararası Faaliyetleri ve Şube, Temsilcilik ve İrtibat Bürosu Açmaları	475
5. Yurt Dışındaki Vakıfların Türkiye'deki Faaliyetleri	475
6. Vakfın Denetimi	476
a) Genel olarak	476
b) İktisadi işletme ve iştiraklerin denetimi	479
7. Vakfın Sona Ermesi	480
a) Vakfın kendiliğinden sona ermesi (vakfın dağılması)	480
aa) Vakıf senedindeki hüküm dolayısıyla sona erme	481
bb) Kanun gereğince sona erme	481
b) Vakfın mahkeme kararı gereği sona ermesi (vakfın dağıtılması)	484
aa) Amacın kanuna aykırı olması	484
c) Alacaklıların veya saklı pay sahibi mirasçılarının itirazı üzerine sona erme	485
8. Vakfın Sona Ermesinin Sonuçları	485
a) Tasfiye	485
b) Tahsis	485
c) Sona eren vakfın kaydının silinmesi ve ilân edilmesi	486
Yararlanılan Eserler	487

KISALTMALAR

ABD.	: Ankara Barosu Dergisi
Abt.	: Abteilung (kısım)
Art.	: Artikel (madde)
ATF	: Arrêts du Tribunal Federal Suisse
Aufl.	: Auflage (bası, baskı)
Bak.	: Bakınız
BGB.	: Bürgerliches Gesetzbuch (Alman Medeni Kanunu)
BGE.	: Entscheidungen des Schweizerischen Bundesgerichtes (İsviçre Federal Mahkemesi Kararları)
BK	: Borçlar Kanunu
C.	: Cilt
c.	: Cümle
CCS.	: Code Civil Suisse
CD.	: (Yargıtay) Ceza Dairesi
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
çev.	: Çeviren
Değ.	: Değişik, değiştirilen
dn.	: Dipnotu
E.	: Esas
EMK	: Eski Medeni Kanun
Einl.	: Einleitung (Giriş)
HD.	: (Yargıtay) Hukuk Dairesi
HGK.	: (Yargıtay) Hukuk Genel Kurulu
HMK.	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HUMK.	: Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
İBD.	: İstanbul Barosu Dergisi
İBK. (İçt. Bir. K.)	: (Yargıtay) İçtihadı Birleştirme Kararı
İHFM. (İÜHFM)	: İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası
İİK	: İcra ve İflas Kanunu

XXVI

İMİK	: İsviçre Medeni Kanunu
İsv.	: İsviçre
JdT.	: Journal des Tribunaux
JZ.	: Juristenzeitung
K.	: Karar
karş.	: Karşılaştırınız
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
m.	: Madde
MHAD.	: Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi
MK	: Medeni Kanun
N.	: Not, kenar notu
no.	: Numara
OR.	: Obligationenrecht (İsviçre Borçlar Kanunu)
RG.	: Resmi Gazete
RKD.	: Resmi Kararlar Dergisi
RSJ.	: Revue Suisse de Jurisprudence (= SJZ)
sy.	: Sayı
s.	: Sayfa
SJZ.	: Schweizerische Juristenzeitung
T.	: Tarih, tarihli
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
TCK	: Türk Ceza Kanunu
vd.	: ve devamı
Vorbem.	: Vorbemerkungen
Yarg.	: Yargıtay
YD.	: Yargıtay Dergisi
ZGB.	: Zivilgesetzbuch (İsviçre Medeni Kanunu)
ZSR.	: Zeitschrift für Schweizerisches Recht

KİŞİLER HUKUKU

GİRİŞ

1. Kişiler Hukukunun Anlamı ve Yeri

Kişiler Hukuku, Medeni Hukukun odağını oluşturan kişilerin hukuki durumunu düzenleyen kısmıdır. Türk Medeni Kanunu'nun Birinci Kitabı (m. 8-117) Kişiler Hukukunu düzenlemektedir. İsviçre Medeni Kanunu'nun yapılışı sırasında, özel hukukta her türlü hakkın, özellikle malvarlığı haklarının kişiler için var olabileceği, yani ne hak sahibi olmayan bir kişi, ne de kişiye ait olmayan bir hak olabileceği fikri egemen olmuştur. Bu tarz bir düşüncenin kişiyi, özel hukukun odağı haline getirerek Medeni Kanun'un en başında bağımsız bir tarzda düzenlemeye gitmesi doğaldır¹.

Böylece Kişiler Hukuku bağımsız bir düzenleme olarak Medeni Kanun'un birinci kitabında yer almıştır. Bu düzenlemenin bir diğer nedeni de Kişiler Hukukunun diğer hukuk dallarına etkisidir². Çünkü Kişiler Hukuku düzenlenirken kaçınılmaz şekilde diğer hukuk dallarına temel oluşturacak ilkeler konulur³.

2. Kişi ve Kişilik Kavramı

a) Kişi

Kişi (şahıs) ve kişilik (şahsiyet) hukuki kavramlardır.

¹ Böylece Medeni Kanunumuz, özel hukukun önce malvarlığı düzenini kurması gerektiği yolundaki Roma Hukuku ve Pandekt Hukukundaki görüşü kabul etmemiştir. Bu yüzden Pandekt Hukukundaki düzenleme sırası değiştirilmiştir. Medeni Kanun, Alman Medeni Kanunu örneğinden ayrılarak, Kişiler Hukukunu da içeren bir "Genel Bölüm" düzenleme yoluna gitmemiştir. Diğer taraftan Kişiler Hukukunu, Aile Hukuku içinde düzenleyen Fransız Medeni Kanunu ve Avusturya Medeni Kanunu sistemi de uygun görülmemiştir.

² **H. Honsell/N.P. Vogt/T. Geiser**, Basler Kommentar, Zivilgesetzbuch I, 4. Auflage, 2010, Basel-Genf-München, Vorb. Zu Art. 11-21, N. 2; **Bucher (Andreas)**, Natürliche Personen und Persönlichkeitsschutz, 4. Auflage, 2009, Basel, N. 5; **M. Pedrazzini/N. Oberholzer**, Grundriss des Personenrechts, 4. Auflage, 1993 Bern, N. 5 vd.; **Tuor/Schnyder/Schmid/Rumo-Jungo**, Das Schweizerische Zivilgesetzbuch, 13. Auflage, Zürich, 2015, § 8 N. 1.

³ Örneğin ayırt etme gücü, yerleşim yeri, ehliyet gibi konularda getirilen ilkeler diğer hukuk dallarında da uygulama alanı bulacaktır.

- 4 Kişi, hak sahibi varlık anlamına gelir. Hukuk düzeni hakları tanıırken bu hakların süjesini, bu haklara sahip olacak kişiyi de belirlemek zorundadır. Hukuk düzenimiz tabiatta olan insanı ve tabiatta olmayan, ancak hukukun sosyal ve ticari ihtiyaçlar nedeniyle hak sahipliği tanımak için yarattığı varsayımsal ve soyut yapı olan tüzel kişileri, kişilik sahibi varlık olarak belirlemiştir⁴. Bunlar gerçek kişiler ve tüzel kişilerdir.
- 5 Böylece hukuk düzeni gerçek kişi olarak esasen var olan bir doğal varlığı (insanı) hak sahibi olarak tanıırken, sosyal gerçeklikten yola çıkarak insan ve mal topluluklarını (tüzel kişi) bunlar için kanunlarda öngörölmüş koşulları gerçekleştirmeleri şartıyla kişi olarak tanımıştır⁵.
- 5a Yapay zekâ teknolojisinin kullanıldığı sistemler ve robot kullanımının git-tikçe geliştiği günümüzde, bunların da kişilik sahibi olması yönünde fikirler

⁴ Cenin, hayvanlar ve çevrenin korunması düşüncesiyle bunlar için de hukuki kişilik tanınması fikri dillendirilmektedir: **Serozan**, Medeni Hukuk-Genel Bölüm/Kişiler Hukuku, 6. Bası, İstanbul, 2015, II. Başlık, § 1, I, 4. Gerçekten de bir göle veya ormana da kişilik tanınması halinde, insandan kaynaklanan veya çevresel faktörlere karşı çevrenin korunmasının kolaylaşacağı söylenebilir.

⁵ **P. Pichonnaz/B. Foëx**, Commentaire Romand (Art. 1-359), 2010, Bale, Art. 11, N. 1; Bunun kanun koyucunun tercihi olduğu yönünde: **Bucher(Andreas)**, N. 3; **J. M. Grossen**, Schweizerisches Privatrecht, Zweiter Band, Das Recht der Einzelpersonen, Basel und Stuttgart, 1967, 3; **A. Zevkliler/B. Acabay/E. Gökyayla**, Medeni Hukuk (Giriş-Başlangıç Hükümleri-Kişiler Hukuku-Aile Hukuku), Ankara, 2000, 189; **B. Öztan**, Şahsın Hukuku, Ankara, 1993, 5; **M. Dural/T. Ögüz**, Türk Özel Hukuku, Cilt II, Kişiler Hukuku, İstanbul, 2018, N. 5 vd.; **J. Akipek/T. Akıntürk/D. Ateş-Karaman**, Türk Medeni Hukuku, Başlangıç Hükümleri-Kişiler Hukuku, 1. Cilt, 8. Bası, İstanbul, 2011 231; **H. Hatemi**, Kişiler Hukuku, İstanbul, 2017, 1. Kısım, § 1, N. 5 vd.; **C. Baygın**, Medeni Hukuk Dersleri - I Başlangıç Hükümleri ve Kişiler Hukuku, Ankara, 2023, 301 vd.

^{5a} Bu konuda yazılan doktora çalışmasında yapılan değerlendirmeler: **C. Polat**, Sözleşme Dışı Sorumluluk Hukukunda Otonom Sistemler, 2022, Ankara, 65 vd. Yazar insanların kişilik sahibi olmasının nedeninin zekâyâ sahip olmaları değil, insan olmaları olduğunu ve yapay zekânın kullanıldığı otonom sistemlere kişilik vermenin hukuk politikasına bağlı olmakla beraber, otonom sistemin hukuk süjesi olarak tanınmasının onlardan yararlananların sorumluluğunun sınırlanması ile sonuçlanacağını belirtmektedir. Henüz hayata geçmeyen ve hayata geçebileceği tartışmalı bulunan insan bilinci ve yeteneğine ulaşan yapay zekâ ile çalışan otonom sistemlere kişilik tanınması da, sorumluluğun sınırlandırılması da etik ve ahlaki değerlerle ilişki içinde olacaktır.

^{5b} Parlamento tarafından 16 Şubat 2017’de “Robotikte Medeni Hukuk Kuralları” kararı yayımlanmıştır.

geliştirilmektedir^{5a}. Avrupa Birliği Parlamentosu yayınladığı ilke kararında^{5b}, Avrupa Komisyonu'na yasama faaliyeti başlatılması için çağrıda bulunmuş ve bir robot tarafından zarara uğratılan bir kimsenin talep edebileceği tazminat türleri ve miktarının, bir insan tarafından zarara uğratılmış kişiye nazaran daha kısıtlı olmaması gerektiğine vurgu yapmıştır^{5c}. Ancak pozitif hukukumuz bakımından bu konuda düzenleme oluncaya kadar bunların kişilik sahibi olduğu kabul edilemeyecektir.

b) Kişilik

Kişilik ise kişi olmaya bağlı olarak sahip olunan tüm hakların ve yetkilerin oluşturduğu hukuki durumu ifade etmektedir^{6, 7}.

Kişilik gerek gerçek kişiler, gerek tüzel kişilere ilişkin ortak bir kavramdır. Ancak kişiliğin kapsamının belirlenmesinde gerçek kişiler ile tüzel kişiler arasındaki doğal farkları göz önünde tutmak gerekir. Medeni Kanunumuz, gerçek kişiler ile tüzel kişilerin ortak özelliklerini düzenleyen genel hükümler kabul etmemiştir. Gerçek kişileri düzenleyen kısımdaki hükümler, nitelikleri itibarıyla sadece gerçek kişilere özgü olmadıkça tüzel kişiler hakkında da uygulanır. Buna karşılık tüzel kişileri düzenleyen hükümlerin gerçek kişiler hakkında uygulanması söz konusu olmaz.

3. Kişiler Hukukuna İlişkin Mevzuat

Gerçek kişiler, Türk Medeni Kanunu'nun birinci kitabının birinci kısmında (m. 8-46), tüzel kişiler ise ikinci kısımda (m. 47-117) düzenlenmiştir. Biz de Kişiler Hukukunun açıklanmasında bu ayrımı temel alacağız.

Bu arada işaret edelim ki, Kişiler Hukukunu düzenleyen hükümler Medeni Kanun'un birinci kitabındakilerden ibaret değildir. Diğer kanun, tüzük ve yönetmeliklerin de göz önünde tutulması gerekir. Bunlardan en önemlileri şunlardır:

a) Soyadı Kanunu (21.6.1934, No: 2525). Kanunda; AYM'nin 8.12.2011 T. 2010/119 E. 2011/165 K. sayılı kararı ile 2.7.2018 tarih ve 700 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile değişiklik ve ekleme yapılmıştır.

^{5c} Komisyonun daha sonra yayınladığı raporlar ve tüzükle ilgili bilgi: **Polat**, 73 vd.

⁶ **Grossen**, 2; **Bucher (Andreas)**, N. 4, Yazar İsviçre Medeni Kanunu m. 31/1, 52/1, 60/1 ve 62'de kişi ve kişilik kavramlarının eş anlamlı olarak kullanıldığını belirtmektedir. Ayrıca: **S. Helvacı**, Gerçek Kişiler, 4. Bası, İstanbul, 2017, 24.

⁷ Kişiliğin felsefi ve sosyolojik bakımdan farklı anlamları: **S. Metin**, Biyo-Tıp Etiği ve Hukuk, 2010, İstanbul, 139 vd.

b) Vakıflar Kanunu (20.2.2008, No: 5737). Kanunda; 25.6.2009 T. ve 5917 sy., 3.4.2013 T. ve 6456 sy., 25.4.2013 T. ve 6462 sy., 12.7.2013 T. ve 6495 sy., 13.02.2011 T. ve 6111 sy., 28.11.2017 T. ve 7061 sy., 21.3.2018 T. ve 7103 sy., 25.03.2020 T. ve 7226 sy. Kanunlar ve AYM'nin 7/12/2023 T. 2021/125 E., 2023/213 K., 27.12.2012 T. 2011/139 E. 2012/205 K. ve 17.6.2010 T. 2008/22 E. 2010/82 K. sy. kararları ile 2.7.2018 T. ve 703 sy., 11.10.2011 T. ve 666 sy., 22.8.2011 T. ve 651 sy. Kanun Hükümünde Kararnamelerle değişiklik, ekleme ve iptaller yapılmıştır.

c) Nüfus Hizmetleri Kanunu (25.4.2006, No: 5490). Kanunda 4.3.2021 T. ve 7292 sy., 18.6.2020 ve 7247 sy., 18.10.2018 T. ve 7148 sy., 1.2.2018 T. ve 7077 sy., 1.2.2018 T. ve 7072 sy., 19.10.2017 T. ve 7039 sy., 14.01.2016 T. ve 6661 sy., 25.4.2013 T. ve 6462 sy., 4.4.2013 T. ve 6458 sy., 13.6.2012 T. ve 6327 sy., 9.5.2012 T. ve 6304 sy., 31.3.2011 T. ve 6217 sy., 25.6.2009 T. ve 5917 sy., 18.2.2009 T. ve 5838 sy., 29.5.2009 T. ve 5901 sy., 18.2.2009 T. ve 5838 sy. Kanunlar ile AYM'nin 27.12.2012 T. 2011/139 E. 2012/205 K. sy. ve 30.3.2012 T. 2011/34 E. 2912/48 K. sy. kararları ile 2.7.2018 T. ve 700 sy., 17.4.2017 T. ve 690 sy., 2.1.2017 T. ve 680 sy., 11.10.2011 T. ve 666 sy. Kanun Hükümünde Kararnamelerle değişiklik, ekleme ve iptaller yapılmıştır.

d) Dernekler Kanunu (4.11.2004, No: 5253). Kanunda 27.12.2020 T. ve 7262 sy., 25.3.2020 T. ve 7226 sy., 6.12.2019 T. ve 7196 sy., 25.4.2013 T. 6462 sy., 23.1.2008 T. 5728 sy., 8.6.2006 T. 5519 sy., 15.1.2009 T. 5832 sy. ve 18.2.2009 T. 5838 sy. Kanunlar, 2.7.2018 T. 703 sy. KHK ile ve Anayasa Mahkemesi'nin 18/1/2024 Tarihli ve E: 2021/28, K: 2024/11 sayılı Kararı ile değişiklik, ekleme ve iptaller yapılmıştır.

e) Organ ve Doku Alınması, Saklanması, Aşılması ve Nakli Hakındaki Kanun (29.5.1979, No: 2238). Bu kanunda 15.11.2018 T., 7151 sy., 2.1.2014 T., 6514 sy., 21.1.1982 T., 2594 sy. Kanunlar ve 2.7.2018 T., 698 sy. Kanun Hükümünde Kararname ile değişiklik yapılmıştır.

f) Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (24.3.2016, No: 6698). Bu kanunda 28.11.2017 T., 7061 sy. Kanun, 2.7.2018 T., 703 sy. KHK ve 01.06.2024 T. 7499 sy. Kanunla değişiklikler yapılmıştır

g) Türk Medeni Kanunu'nun Velayet, Vesayet ve Miras Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Cumhurbaşkanınca Çıkarılan Yönetmelik⁸ (21.7.2003, No: 2003/5960).

h) Organ Nakli Hizmetleri Yönetmeliği (RG. 9.12 2022, sayı: 32038)

⁸ 7.7.2018 tarih ve 700 sayılı KHK m. 139, Medeni Kanun'daki tüzük ifadelerini "Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelik" olarak değiştirmiştir.

1) Dernekler Yönetmeliği (RG. 31.3.2005, sayı: 25772). Bu yönetmelikte RG-21.10.2021/31635, RG- 09.07.2020/31180, RG- 1.10.2018/30552, RG-16.03.2018/ 30362, RG-23.01.2013/28537, RG-1.06.2012/28310, RG-30.10.2011/28100, RG-30.12.2009/27448, RG-31.7.2009/27305 ve RG-22.3.2008/26824'de yayınlanan yönetmelik değişiklikleri yapılmıştır.

i) Nüfus Hizmetleri Uygulama Yönetmeliği (RG-09.05.2020/31122, No: 2505).

j) Vakıflar Yönetmeliği (RG. 22.9.2008, sayı: 27010). Bu yönetmelikte RG-12.09.2020/31242, RG-25.05.2018/30341, RG-28.02.2018/30346, RG-30.06.2016/ 29758, RG-18.09.2014/29123, RG-10.11.2013/28817, RG-19.01.2013/28533, RG-30.11.2011/ 28128, RG-11.08.2011/28022 ve RG-14.8.2010/27672, 18/4/2023/32167'de yayınlanan yönetmelik değişiklikleri yapılmıştır.

4. Kişiler Hukukuna İlişkin Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararları

Kişiler Hukukunu ilgilendiren Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararları aşağıdaki gibidir:

10

Tarih	Sayı	Konu
4.12.1929	33/18	Beş seneden ziyade ağır hapis cezasına mahkûm olanların mahcuriyeti kanuniye halinde bulundurulacağı Ceza Kanunu'nun 33. maddesinde belirtilmiştir. Ayrıca hacir kararına ihtiyaç yoktur (RG. 1425). –Ceza Kanunu'nun değişmesi ile bu İBK hükümden düşmüştür.).
28.7.1941	4/21	Temyiz kudretinden mahrum olduğu kesin olan kişinin işlemi MK 15 gereğince batıldır. MK 360/son bu durumda uygulanmaz (RG. 4871).
31.1.1945	22/3	Bir ceza davası sebebiyle verilen yaş düzeltme kararı, Cumhuriyet Savcılığınca nüfus idaresine bildirilerek nüfus kütüğünde düzeltme yapılır (RG. 5960).
20.9.1950	4/10	Tüzükte ihraç sebebinin gösterildiği hallerde verilen ihraç kararı aleyhine ihraç sebebinin mahiyet ve keyfiyetine dokunulmaksızın yalnız ispata ve şekle dayanılarak ve tüzükte ihraç sebebi gösterilmeyen hallerde de cemiyetin bu hakkını suiistimal ettiğiinden bahisle çıkarma kararı aleyhine dava açılabilir (RG. 7676).
9.3.1955	22/2	Gayrimenkul rehni rehnedenin temyiz kudreti bulunmaması sebebi ile terkin edilirse, alacağın bağlı olduğu zamanaşımı rehni terkin hakkındaki hükmün kesinleşmesinden itibaren işlemeye başlar (RG. 9039).

- 17.1.1972 3/2 Derneğin feshi davasında Cumhuriyet Savcısının davacı sıfatı ile hazır bulunmasına gerek yoktur (RG. 14161).
- 6.7.2018 5/7 Evlilik birliği devam ederken eşlerden biri ile, evli olduğunu bilerek birlikte olan üçüncü kişiye karşı, diğer eş manevi tazminat isteminde bulunamaz (RG. 30619).

5. Kişiler Hukukuna Hâkim Olan Genel İlkeler

- 11 Kişiler Hukukunun düzenlenmesinde bazı genel ilkelerin temel olarak alındığı söylenebilir.

a) Eşitlik ilkesi

- 12 Anayasa'nın 10. maddesinde⁹ temel bir ilke olarak kabul edilen eşitlik, MK m. 8'de hak ehliyeti açısından düzenlenmiştir:

“Her insanın hak ehliyeti vardır.

Buna göre, bütün insanlar hukuk düzeninin sınırları içinde, haklara ve borçlara ehil olmada eşittirler.”

- 13 Her insanın, hak ve borçlara ehil bir hak süjesi olarak kabul edilmesi, bir kültür evriminin sonucudur. Modern toplumun, insanı doğuştan itibaren

⁹ Anayasa'nın 10. maddesinin 1. fıkrasında herkesin dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşit olduğu ilkesi düzenlenmektedir. Anayasa'nın 2004, 2008 ve 2010 tarihlerinde değişikliğe uğramış 10. maddesi aşağıdaki gibidir:

“Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

(Ek fıkra: 7.5.2004-5170/1. m.) Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. (Ek cümle: 7.5.2010-5982/1. m.) Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz.

(Ek fıkra: 7.5.2010-5982/1. m.) Çocuklar, yaşlılar, özürllüer, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz.

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar”.

9.2.2008 tarih ve 5735 sayılı Kanun'un 1 inci maddesiyle, bu fıkranın “bütün işlemlerinde” ibaresinden sonra gelmek üzere “ve her türlü kamu hizmetlerinden yararlanılmasında” ifadesi eklenmiştir. Ancak bu ifade, Anayasa Mahkemesi'nin 5.6.2008 T., E. 2008/16, K. 2008/116 sayılı kararı ile iptal edilmiştir (RG., 22.10.2008, sayı: 27032).

herhangi bir ayırım yapmadan, sırf insan olması dolayısıyla hak sūjesi olarak tanınması oldukça yenidir ve 19. yūzyıldan itibaren tabii hukuk akımının etkisiyle olmuştur.

b) Özgürlük ilkesi

Medeni Kanun'un 23. maddesinde vazgeçilemeyeceği belirtilen özgürlük, sınırsız bir özgürlük olarak anlaşılmalıdır. Gerek kamu hukuku, gerekse özel hukuk sahasında özgürlüklere bazı sınırlamaların konulması olağan ve gereklidir. 14

c) Kişiyeye saygı ve kişiliğin korunması ilkesi

Bu ilke Kişiler Hukukunun temel değer yargılarından birinin ifadesidir. Kişinin hukuki durumu, toplumda saygı görmesi ve sahip olduğu değerlerle korunması gereken bir varlık olarak ele alınıp, buna göre düzenlenmiştir (MK m. 23-24). Bu bağlamda kişi hem kişiliğine dışarıdan yapılacak saldırılara karşı hem de kendi fiilleriyle kişilik haklarını zarara uğratması tehlikesine karşı korunmuştur¹⁰. 15

---

¹⁰ Bu özelliklerin Medeni Kanun'un sosyal karakterini yansıttığı yolunda: **E. Özsunay**, Gerçek Kişilerin Hukuki Durumu, İstanbul, 1979, 5, 6. Yazar ehliyeteye ilişkin hükümlerin de (MK m. 15, m. 16/1) kişiler hukukunun sosyal karakterinin örneğini oluşturduğunu belirtmektedir.

